

NATALIA-k: ...“erantzun zintzo
ta egizko bat eman behar diegu ara-
zo guztieri”

(Maximo Gorki, AMA, 6^{gn.} kapitu-
loan).

AMA-k: “Ezin diteke hil anima berpiztua...
Ezingo dute egia itzali, ezta odolezko itxasope
batean murgiltzen badute ere”.

(AMA, II-gn. atala, 29-gn. kapituluan)

gazteriak zer espero komunismotik?

jose ramon beloki

Ez dut kontu berririk esango. Gaurregun, ba da gure herrian errealidade bat nekez ukatu ditekena: gazteriaren “klandestinidadere”-rako lillura, alegia. Ez da arritzekoa, gaiñera...

Klandestinidadere huntan komunismoari lotuko natzαιο, gaurkoan. Gogora aurtengo udaran gertaturikoak.

Galdera bat: zeren billa dijoa gure gazteriaren baliotsuena komunismora? Zeren —errealidade bilakatu da beste honoko hau ere—, ez dira txotxolo utsak, ez-eta eskola gabeak, komunismora pasatzen diranak, aitzitik baizik: gazte urduri ta baliosak.

Ez da ene asmoa galdera honi zuzenka erantzutea, zeharka baiño. Esplika nadin. Errusotar herriari begira erantzungo dut. Ta hemen lehenen galdera: zer itxaro zuten errusotar gizarteko elementorik prestuenak

1918-ko erreboluziotik? Erantzuna ematen errusotar nobelari ospetsuena-tako batek lagunduko dit: Gorki-k, Gorki-ren "Ama" eleberri parega-bean ikusi ahal izanen dugu herriak zer itxaro zuen erreboluzio hartatik.

* * *

Jakifia. Gorki-k bere nobelan esanak ezin ditezke, beste gabarik, errusotar bakoitzari erantsi. Dударик gabe, ez zituzten oroek Gorki-k adierazten dizkigun hainbateko xede altsu ta gorenak. Esaera zaharra da: txoko guztietan egosten dirala babak. Eta, ba ziran haietan ere, halaber, erreboluziora intentzio makur askoekin zijoaztenak. Baiña gaur, ordea, nola parterik kezkatiena autatu dedan, zillegi bezait "Ama" eleberrian agertzen diran notifien ideia, burutapen eta asmoak komunismo osoarenak bailira on-hartzea.

Dana dela, Gorki-ren nobelak lilluraturik eta txundituta uzten gaitu. Ao-zabalik, komunzki esaten dan lez. Hango jendearen egi-zaletasuna eta haien urduritasunaren bikaifia! Ezin etsi dute mundu honen egokera ziztrin eta nardatxarekin. Mundu zabala nahi lukete erroitik aldatu, berritu, txukundu, ordenatu...

"Erantzun zintzo ta egizko bat eman behar diegu arazo guztieri" (6-gn. kapituloan).

Eta pozik ekiten diote lanari, mundu guztiaren eraberritzeari. Izan ere, mundu guztia baidago aldrebestua.

"Gizon guztiak daude gaixo, bizitzari beldur, laifiopean handik-honuntz galdurik, ...norberak bere baitako miñari soillik begiratzen diola..." (23 gn. kapituloan).

Bakoitzak bere interesak besterik ez ditu gogoan. Diru gose amorratu batek menperaturik dauzka gizon guztiak. Uste dute, berak besterik ez dirala gizon mundu honetan. Gaiñontzekoak, animalia, pizti... Ez dute gizarte bizitzarik ezagutzen. Beren arteko zerikusiak taberna-zuloko orru ta burrukaetan gelditzen dira.

Unkigarri benetan, alde huntatik, nobelaren aurren kapituloa. Bertan, Gorki-k, esku bereziarekin, hitz urritan pintatzen digu gizon hauen bizitza. Lantegi-taberna-jan-lo ugari egin-elizara joan... Ez dago **Amaren** senarrari begiratu besterik. **Migel Vlassof** gizajoa ez da gauza normal hitzegiteko ere. Orruka bizian diardu beti. Egu-nero astintzen du bere emaztea. **Amak** gero esango duanez, garai hartan, bere zeregin bakarra hauxe zen: giza pizti hura aserik eta pozik mantendu.

Eta Migel bezela, gizon bat eta beste, gizarte osoa. Belaunaldi bat eta beste. Guraso eta seme, denak ezpal berdifiketo.

“Nahiz beren semeak iraindu ta egurtu, hauen moskorkeri eta burrukak bidezko-edo zerizkien guraso haieri. Beraiek ere, gaztetan, bide berdifiketik ibilliak baiziran, aurrekoengandik hamaika ma-kilkazo jasoaz” (1-gn. kapituloan).

* * *

Ba zirudian, aurrerantz ere, betiko martxan jarraituko zutela gauzak **Amaren** etxean, herri guztian lez. Bere senarra oraindik hil-berria zalarik, Pablo, bere semea, aitaren kideko agertu zitzaion, jai egun batez: ordikoi, marruka, zikin...

—Ez daukazu edan beharrik —ihardetsi zion **Amak**—. Zure aitak edan zituan zure parteak... Berak jasan erazi zidan nahiko. Zuk miramendu pittin bat eduki zenezake zure amarekin...

Eta negarrari eman zion.

Orduan Pablo-k, bihotz unkiturik:

—Zaude! Etzazu egin negarrik! Emaidazu edaten!

Handik gutxi barru, Pablo zearo aldatzen hasi da. Estudioari ekiten dio. Taberna-zuloetan ez da agertzen. Bere mintzaera gero ta garbiago ta hitz politez ornituago bihurtzen da. Hain aldatu da, non **Ama** bildur da. Nobelaren 4-gn. kapituloan dialogo hau aurkitzen dugu:

—Zergatik egiten duzu hau, Pablo?

—Egia jakin nahi dut.

Egun batez, uritik jendea etorriko dala etxera, zapatuan, esaten dio **Amari**. **Ama**, noski, izutu egin zen. Baiña ixillik pasa zuen. Izan ere, bildur zitzaion herriko jendeeri. Halare, jende hura bere etxean aurkitu zenean, ez zitzaion hain jende aldrebesa ta gaixtoa iruditu. Aitzitik, gustatu egin zitzaion. Oso presuna formalak ziruditen.

Egun hartatik aintzinerat, talde hura geroz ta sarriago biltzen da. Eta beti **Ama Pelajiaren** etxean. Egunetik egunera, arpegi berriak ezagutzen ditu **Amak**, **Pablo**-ren inguruan. Gazte jendea zen gehienik. Noizbeinka, ordea, —geroz ta sarriago hau ere— zaharragoak ere etorri oi ziran. Bere semeari holako jende umotua eta urteetan aurreratua urbiltzen zitzaiola ikustean, arguilluz eta pozez gaitzezka jartzen zan **Amaren** bihotza.

Honela, aspaldiko beldur ta izuak jende harekiko maitasunari egin zioten leku **Amaren** baitan. Ez zien okerrik aurkitzen. Ikusten zuen

egia maite zutela. Egia soil ta billotsik, baiña egia osoa. Injustiziarik ezin dute sofritu. Gizon oro maite nahi lituzkete. Iñor ez dedilla maitasun hortatik at gelditu. Hau da beren galdera kezkatia, **Andres** biziaren hitzetan:

...“Nola liteke posible hori? Nola barkatu, zure gain, pizti amorratua bezela egotzten denari, anima bizi bat duzunik ere aintzat hartzen ez dizuanari, zure giza matrailletan kolpatzen zaituanari? Ifiolaz ere ezin ditekeana da. Ez da nigaitik; nik jasango nituzke neronek irain guztiak, neu bakarrik banintz iraindua. Baiña ez dut zanpatzaillekin bat egin nahi, ikusten baidut nire bizkarrak saio leku besterik ez dirala, gero besteen gain jotzen ikasteko...” (18-gn. kapituloan).

Benetan maite dute lagun urkoa. Bakarrik, lagun urkoaren orokartasuna zerbait ertsitu egin dutela. Bat sentitzen dire munduko langille ta menpeko oroekin. Aitzitik, goikoak, menperatzaillak bere lagun urkoaren hedaturatik at bota dituzte. Goikoen aurka, azpikoen batasun sendo ta bizi batera heldu nahi dute. Gizonak anai gertatu ditezela. Burrukak eta ezin ikusiak behin betirako deuseztu ditezela. Orduan hedatuko dira munduan barrena zorion eta ondasun guztiak, neurri gaberik, oparo baiño oparago.

* * *

Ez da lanbide samurra komunismoaz mintzatzea. Ba, oraindik biurriago egiten da korapilloa, geroko gizarte hunek zer esan nahi dion komunista bati adieraztekoan. Apika, kristauon eskatoloji-ko-errealidadeekin paretu ta neurtzen badugu, apika diot, konturatuko gifañake zertxobait komunismoaren paradisu hunekin.

Hanitzetan irakurri dut, mistikaz, komunismoa ta kristianismoa ez direla hain liferente: soilik, komunismoak mundu huntan kokatzen duela kristianismoak bestean, Jaungoikoaren baitan, duen xede altsua, paradisu handia.

Gerora ikusten dan mundu hontako paradisu hori da komunistek soil-soillik erdietsi gogo dutena. Ekintza ta egifial guztiak hortaraxe zuzentzen dituzte. Balore absolutu bilakatu da paradisu hori. Hain absolutu gaifera, non bide guztiak daudela zillegituak jomuga hortara iristekotan.

Komunistek betiere geroari begira lan egiten dute. Geroak ematen dien indarraren eragifñez. Eia ez dira batere beldur, gero horren erdies-teagaitik, oraingo atsegin oro baztertu behar badituzte ere.

Lilluragarri ta miresgarri puntu huntan Gorki-ren eleberriko gizon-emakumeen uko egite ta sakrifizioak. Bihotzean ikutzen gaitu, esate baterako, **Pablo**-ren, bere lagun **Andres**-en eta beste gazte zenbaiteen ezkontzari uko egiteak, idealaren serbitzuan beren bizitzak oso-osorik murgiltzearren. Aitortzen dutenez, bihotza odola dariola daukate. Geroak, ordea, eta gero hortara daramakian erreboluzioak ondo baiño hobekiago ordainduko du odol-ixurtze hori.

Batez ere, adieragarri ta argitsu gerta diteke saiets huntatik **Amaren** jokabidea. Pixkanaka-pixkanaka ta pausoka-pausoka, azkene-rako jabetu da erreboluzioaren edertasun ta handitasunaz. Egia odol, min, ta lan asko kostatu zaiola. Adibidez, antzinako bere erlijiotasun-indar hura alde batera laga behar izan du; gutxienez, aldatu beñepein: beste bide ta irteera bat eman indar horri.

Orain, finean, askozaz ere bihotz zabalago ta animosago aurkitzen da. Bere izpituaren giroa, askozaz dago orain aizetu ta hedatuagoa, lehen bere senar zaharraren pean makilkadak eta orruak umilki ta jasaduraz sofritzen zituanean baiño. Horregaitik, erreboluzioari emanen zaio. Zalantzarik eta beldur gabetanik. Ez da lanaren ez nekearen beldur. Lehenago, bai, aspaldi hartan, lanak menpetu, katetu egiten zuen. Oraingo lanak, berriz, gorendu ta askatu egiten du.

Eta hain ematen zaio erreboluzioari, azkenean, okasio denean, ez duela zalantzuko ezta bere bizi ematerik. Jendarne ta poliziak ostikoka ta zartaka kartzelara daramatenean, beste hitz ta deadar hanitzen artean, hauek jaulkiko zaizkio:

“Ezin diteke hil anima berpiztua... Ezingo dute egia itzali, ezta odolozko itxasope batean murgiltzen badute ere”. (II-gn. atala, 29-gn. kapituloan).

Eta pozik dioa kartzelara geroaren itxaropenean.

Poza ta alaitasuna da Gorki-ren protagonistek agertzen diguten bertuterik nabarmenena. Ezerk tristetzekotan, injustiziaren urbiltasunak goibeltzen ditu. Halaz ere, laixter xautu ta deuseztua izango denaren itxaropenak beren baitatik ateratzen ditu, pozaren-pozez.

Ez dute Jainkoagan sinisten. Jainkoa, diote, pobreak beren pobretasun eta injustizian eusteko sortua izan da. Hala azaltzen dire azaldu ere, nobelan zehar, apezak, agintarien adiskide ta kideko bezela. Beti goikoekin alkar harturik, gizon zanpatzaileeri esku ta amor emanik. Apezek sendabide bakarra daukate injustizi ta gaitz oroen-tzat: sofritu, jasan, otoitz egin...

“Herriak asko errezatzen du. Jainkoak, oster, ez du nunbait

entzuteko astirik” —botako dio arpegira Rabynek apez hoietako bat. (II-gn. atala, 5-gn. kapituloan).

Urrengo egunean, herriko agintariak bere despatxura deitzen du, ta zaplazteko bat emanaz, **“zer esan hioan atzo apezari”**, galdetuko dio...

Hauek honela ez dute Jainkoa baitagan sinisten. Alper lana litzake. Okerrago. Zenbait okasionetan, estropozu ta atzerabide. Egoki ta apropos bazetorkien nagusi ta goikoeri Jainkoa, aldrebeskeri ta oztopo baiño ez dela konturaturik, herriak bazterrera uzten du erabat. Mundu huntako erreinua gizonen artean hamaika bider zuzenago osatuko dutela, dio komunismoak.

* * *

Honatz errusotar herriak erreboluziotik espero zuena. Edo, behintzat, errusotar zenbaitzuk, erreboluzioari gorputz-izpirituz eta maltzurkeriarik gabe eman zitzaizkionak, espero zutena: mundu berri bat, injustizi gabea, ondasun gisa oroekikoa. Giza eskubideak errespetatuz mundu berria.

Andres gaztearen ezpainetatik jasoko dugu gazteri eta herri baten itxaropena:

*“Ba dakit; helduko da garai bat gizonak elkar miretsiz biziko dirana, bakoitza bestearentzat izar argi bat izanen den garaia, projimoaren hitzak musikaz esanak bailira entzungo dirana. Gizon libreak ibilliko dira lurra-
ren gainean, askatasunak ematen dien handitasunarekin ornitutako gizonak; bihotz zabal izango dira guztiak, diru zalekeri eta gutizi gabeak... Bizitza, aro hartan, ez da ia bizitza izanen, gizonari dagokion ospea baizik; bere irudia goreneraño jaso izanen da, ez baitago gizon libreak gaindu ezin dezakean gaillurrik! Orduan, askatasun eta berdintasunean egingo da bizitza, edertasunean, eta gizonik onenak mundua beren bihotzetan hobekien besarkatzen dakitenak izanen dire, mundua gehien maite dutenak, libreen direnak... Zeren hauek izango dire edertasun dizdiratsuenaren ixpilla zoragarri! Handia izanen da bizia une hartan, eta orobat handi izanen dire bizi ahal izanen dutenak...”*

* * *

Nik emen bukatzen dut. Hasieran esan dudanez, ez dut erantzun zeatzik eman nahi izan. Bakar-bakarrik, adierazi, komunismoak, Gorki-ren eleberrian azaltzen denez, ba dituela xede ta puntu kilima-

garriak gure gazteri kezkatiarentzat. Ez dut deus konkretatu. Hain zuzen, komunismoan konkretotasun gutxi agertzen da: gaur egin eta biar desegin... Hori da "historiaren dialektika", indarberritze edo eboluzio eten gabea. Guztia, obediencia arrigarri batek eraginda. Eta ez Jaungoikoagatik behar bada...

Lortu du herriak erreboluziotik itxaro zuena, paradisu zoragarria? Beste batean ikusi ahal izanen dugu.